

CSIKI LÁSZLÓ

A hideg kutya

(REGÉNYRÉSZLET)

A városkát lecsupaszította a hó. Eltűntek a részletek, velük a színek. Magányosan álltak a házak. Hóba vágott ösvények vezettek az ajtóktól a kapukig, és a hátsó kertekben észak felől havat gyűrt a szél a gyümölcsfák tövébe. Jónéhány udvaron azonban nem látszott ösvény, mintha napokig nem jártak volna ki a lakók. Nem látszott a széleken épült panelházak karéja, és a tizedik emeletről nem látszott maga a szálloda sem, amelyben már fél órája laktam. A régi város köre épült, kőből, és málladozását eltakarta a hó, az új negyed betonból volt, akárcsak a hotel.

A szálloda, melynek egyik magas ablakából szülőhelyem maradékát, az utcák kirajzolódó rendszerét és az ösvények kuszaságát néztem, egy mozi helyén állt, és a többi új építménnyel együtt azt a benyomást keltette, minél több van belőlük, annyival többet veszít a város. A romlékony új épületek a régi házak boltíves pincéi fölött álltak, s azokban még ott penészedett a biztonságba helyezett nyári kerti pad, senyvedt az őszi sárgarépa, és hajdani katonaládákban a családi levelezés. A külsőbb részeken is álltak betondobozok, a szeméttelp fölött, a folyó árterében, mely a tavaszi áradáskor biztosan kimossa alóluk a hulladékot. Az állomástól befelé jövet láttam ezeket a négyemeletes házakat, az eső és a szél lekerekítette már a sarkokat, szögleteket, éleket, és kifakadt vezetékekből szivárgó víz foltjai tarkázták a falakat. Az ablakokon dobkályhák kürtője nyúlt ki a szabadba, de vajmi kevésből szállt a füst, talán csak pára.

A hó fekete volt. Csak a belévágott, mély ösvények oldalában fehérlett, akár a megégett héjú kenyér béle, ha kettévágják. A park rézsűjén, a gesztenyék alatt megcsúszott a feltorlódott hó, a szakadás fehér volt, szemet sértően friss és esendő. A házfedelek is feketék voltak, a falak azonban néhol mégis fehérek. Legmagasabb pontjáról, szállodai ablakomból nézve olyan volt a város, mint a saját tervrajza. Vagy az emlékeztető régi, kezdetleges fényképe. De nem volt maga a város.

A főtéren, a törvényszék tornyos épületével szemben, a befagyott szökőkút kávjánál egy tehén állt a virágágyásban, a tulipánkórók között. Deres volt a szőre a szomjas tehénnek, párállott. A törvényszék bolthajtásos kapuján egy bányász lépett ki, gumicsizmásan, sáros sisakban, szénporos vászonruhában, műanyag bevásároló szatyorral a kezében. Megpaskolta tehene farát, és elindultak a gimnázium felé. Amikor átvágtak a néptelen úttesten, az állat meg-

csúszott, gazdája támogatta meg. A csicsonkázó tehéne és a bányászon kívül senki nem járt a téren. Aztán bekanyarodott egy lakodalmas menet.

Vasutasruhás rézfúvósok haladtak az élen, de nem adtak ki hangot, csak csillogtatták zeneszerszámaikat a délelőtti tompa fényben. Az ifjú pár jött mögöttük: az ara fehér selyemruhában, a vőlegény sötét műanyag öltönyben, bátran, mint kiket nem vehet meg Isten hidege. A fiatalember bányászsisakot viselt az ünneplőjéhez. A násznép magára szedte, ami vastag ruhát otthon található, kékposztó felöltőt, ujjatlan bundabekecset, pufajkát. Fújták a párát, mint a nótát.

Szerdán tartották a lakodalmat, ünnepi munkaszünet lehetett a bányában, vagy sújtólégrobbanás. Tél az, ha a bányászok esküsznek, mondtam magamnak, de aztán megláttam és a tizedik emelet magasából is felismertem a nászaszszonyt: nem a vendégmunkások közül való volt sem ő, sem a sánta férje. Az asszony a mesterséges megtermékenyítő állomáson dolgozott, a város határában, takarítóként, és fizikatanár volt az apja, még külföldön is megjelent néhány tudományos közleménye. A férfi iktatta kitelepülési kérelmemet a hivatalban, hét évvel ezelőtt. Szülei nagyanyám szomszédai voltak, és nem hagyták aludni, esténként annyit zongoráztak.

A nászmenet az út közepén haladt, és szembejött vele három bányász. Nem tértek ki. Átvágtak a rezesbandán, baráttan meglökdösték a vőlegényt, lekapták fejről a sisakot, s amíg visszatették, védtelenül csillogott a kopaszága, majd tovább haladva félretolták az örömanyát, -apát és a teljes gyülekezetet. Felszeletelték. Amint kikerültek az emberek közül, utánuk fordultak és könnyökből behajlított karukat lengették feléjük.

A násznép besorjázott a törvényszékre. Pára gomolygott ki nyomukban az ajtón.

Amikor elmentem innen, nem voltak még bányászok, és fehér volt a hó. De sírni nem szabad, barátom – mondtam, és a gyerekkori nevemen szólítottam magamat.

Dél tájban megszólalt a telefon. Hideg volt a kagyló.

– Ebéd! – mondta benne anyai nagynéném.

– Honnan tudja, hogy itt vagyok?

– Igyekezz, mert kihűl. – Harsogott, mint általában. Az esze is ilyen harsány, konok volt.

Kattant a készülék, de tovább hallgattam belé, hogy nyitott maradt-e a vonal, szuszog-e másvalaki a túlsó végén. A vonal közepén pontosabban. Csend volt, azaz zúgás, percegés.

Barátom, mondtam magamnak, ma délben sokat fogsz kacagni tele szájjal.

A konyhában ebédeltünk, mert a szoba elrepedt. Egy-egy nagy X látszott a falain.

- Elgondolom néha - mondta nagynéném -, hogy egy reggel lent a tárnában ébredek. Úgy lemegek álomban, mint egy liften, észre sem veszem. Biztosan csak a sötétség zavarna. Így aztán gyertyával az ágyamban alszom. De a gyufám mindig átvizül. Szerinted mitől? - kérdezte.

Később azt kérdezte, kimegyek-e szüleim sírjához.

- Nem. Ha nem muszáj.

- Igazad lehet - mondta. - Én is megpróbálok búsulni, de nem tudok. - A gyufa pedig szintén a bányából felszivárgó nedvességtől ázott át, vagy a hasadékokon behúzó szélről, de még az is lehet, a néni verejtékéről. Lehet, hogy mégiscsak félt, de csak álmában. Csak alva mert félni, és attól izzadt, öntudatlanul. A teste még nála is okosabb volt. Talán az éjszakai verejtékezéstől fogyott le, apadt el, mióta nem láttam, és így kitetszettek a nagy, rúdszerű csontjai. Szögletesen meredt ki a járomcsontja is, ferde szemöldökcsontján meg borzasan állt a szőr.

Tyúkhúst ettünk, ő többet nálam, nagyobb fogakkal.

En többnyire a tányért néztem, előbb karimáján a kék virágfüzereket, aztán alján a képet a szószban. Pásztorlányka üldögélt a tányérom alján.

- Tied a tányér, ha akarod - mondta tele szájjal. - A nagyanyádé volt, az anyád is örökölhette volna. De ti már nem vagytok. Nekem meg már nem kell.

- Nekem se - mondtam.

- Megegyeztünk. Ha elmész, összetöröm.

A tányértörést is módszeresen, higgadtan művelte volna, mint mindent az életében, és közben meg sem járja a busa fejét, hogy búcsúszertartást végez, mielőtt egy szinttel alább viszi a lift. Távozásom után kiáll a lépcsőre, és egyenként csapja földhöz a porcelánokat. Nem tudtam - elképzelni sem -, eltörnek-e a tányérok a fekete havon.

- Meghívtak - szólalt meg - egy vasárnap a szomszédaim ebédre. Ismered őket, a fiuk kölyökkorodban beleverte az orrod a kutyaszarba, most valami kis fejes valahol. Káposztát főztek, két disznólábbal. A bányáról beszélgettünk, de ha nem is, mindegy, úgyis mindenki csak a bányáról beszél. Mondtam nekik, hogyhogy nem tudnak többet a bányáról, mire fel főnök akkor a fiuk? Ettük közben az ünnepi ebédet. Nem csak vasárnap volt, hanem még ünnep is, éppen a fiuk születésnapja, csak annak nem jutott ideje idejönni, vagy nem engedték a felettesei. Na, megettük a csülkös káposztát, megköszöntem, elbúcsúztam, indulok hazafelé, s ki jön velem szemben, kifelé a nyárikonyhából? A disznójuk. De két mullábon! Seprűnyélből rakott az öreg művétagot a disznójának a valódiak helyett, mert mi azokat az amputált lábakat, fiam, megettük ünnepre, káposztával. S még mondják, hogy nem találékony ez a nép!

- Az öregasszony nevetett, mélyről, a gyomrából tört fel a hang.

– De hogy ezek a nyárikonyhában tartották... Nem is nyárikonyha, hanem a fiuk régi szobája, aminek ajtót vágtak az udvar felé, amikor nagykorú lett.

A tyúk, a disznó és a kutya – jutott eszembe, miután visszatértem a szállodába, és csak néztem ki az ablakon. A látáson kívül itt nem volt más módom, eszközöm. Új emlékek üledtek a régiekre, de emlékek voltak azok is: a nagynéni, az ő emlékképe: a disznó, végül a kutya.

Hevert a díványpárnán, a konyhai dikó fejénél egy dakszli. Karikába görbedve hevert, horpaszához húzott hátsó, előre nyújtott mellső lábbal, a plüssre simulva, csak a fejét emelte fel, egy kissé természetellenes tartásban. Megsimogattam, vagy inkább beletöröltem kezemről a zaftot. Hideg volt a kutya.

– Kitömettem – mondta a nagynéném –, hadd már ne pusztítsa az ételt itt nekem. Kedves, ugye? Olyan okosan néz. Idekint tartom, mert még megfázna a szobában.

– Én inkább bevinném – mondtam. – Túlságosan okosan néz.

– Úgyis kihozom, ha elmész – mondta a régi, dacos hangján.

A régi szobában imént csupán az X-ekre figyeltem a falakon. Most viszont azt is láttam, hogy az ablakkal szemközt a vedlő faltól elhúzták a plüssdíványt, és papírzsákokat tömködtek mögéje. Vörös huzatán vegyesen állt a fehér mész és a fekete szénpor, morzsalék. A támlás ágy fölött, a Krisztus-képen, éppen a mellkasára kitett, lángoló szíve mögött haladt át az egyik repedés, kettémetsette. A többi képet, a virágos csendéleteket és csatajeleneteket, tüll-ruhás női portrékat leszedték a falról és kétoldalt a csempekályhának támasztották, a feltekert perzsaszőnyeg mellé. A kályhában fél tábla szalonnát találtam, újságpapírban. Az ágy lábánál az uborkásüvegeket és a metszett kristályvázákat, melyekben az öregasszony ugyancsak savanyúságot tett el télire, keresztbe szelte a Jézus szívéen átnyilalló fali hasadék, képe megtört a páclében. A kutyát az ágyra tettem, a kelim takaróra.

– Maradt egy comb – mondta a konyhában az öregasszony –, én úgyis a püspökfalatját szeretem. Becsomagoltam neked. Kézcsók lesz?

Előbb a konyharuhába törölte, majd nyújtotta és én megcsókoltam nagy kezén a lassan lüktető, kék eret.

– Diákkorodban is mindig elvitted a combot, egyszer még el is csentél egyet.

– Anyunak – mondtam. – Maga mindig is jobban állt nálunk.

– Én voltam az idősebb. Mégis én maradtam itt az öregekkel. Még a kőrömet is kirúgtam miattuk, pedig katonatiszt volt az egyik.

– Tudom, néne.

– Aztán rám hagyták, amit ezek a trógerek meghagytak nekik. Törvényesen.

– Tudom, néne.

– Anyád nem is pereskedett, pedig az apád nagyon biztatta. – Megállt velem szemben, halkan és elszántan. – Te most mit akarsz? Felőlem törvényre is mehetünk, ha akarod.

– Nem itt élek én már – mondtam neki. Mélabúsan hangzott, pedig nem annak szántam, de jobb volt így, hiszen nyilván ezt várta tőlem. – A magáé. Tartsa meg. Már mondtam.

Azt kérdeztem volna, ha merem – akár kérdezni, akár megtudni –, honnan tudta, hogy itt vagyok a városban, kitől. Miért vállalta, hogy felhív? Meghív.

– Legjobb lenne ezt leírni valahova – mondta. – Hogy te nem tartasz rá igényt.

– Holnapra leíratom.

Hazudtam neki, miközben bolyhos felöltőm zsebébe raktam a csirkecombot, aztán elmentem.

A szállodában aztán még az is eszembe jutott az emlékeken kívül: azt mondta, loptam tőle a csirkecombot, nem azt, hogy csentem. Ne szépiítsuk a dolgokat, és ne szépelegjünk.

De előbb el kellett jutnom odáig, a szállodáig. Minden kapufélfába megkapaszkodtam, minden házfalnak megtámaszkodtam, hogy hanyatt ne essek a jeges, fekete járdán, és háromszor megpihentem, akár egy öregember. Tapogatózásom, fogódzkodásom közben talán azt reméltem, azért tapogatóztam, pihengettem éppenséggel, hogy valamelyik kapualjban vagy falon meglegyem a nyomom, egy vésetet, krétafirkát, egy szórólapnak bár a ragacsát, noha itteni életem negyedszázada alatt nem irkáltam a falakra és még csak nem is okádtam, könnyebbültem meg részeg hajnalon valamelyik kapualjban, arcomba lógó zászlót sem téptem ki a tartójából. Nem voltam jelen saját életemben. De ezt csak most képzeltem így, akkor, a maga – a magam – idején azt sem bírtam elképzelni, hogy egyszer majd a nyomomat kutatom, ezért aztán nem is hagytam nyomot, jelet.

Szerda volt most, két napom maradt. Másfél.

Egy. Fél. Semmi.

Olyan voltam, mint a kitömött kutya.

Tehergépkocsik értek utol, de előbb a dübörgő hangjuk, és haladtak tovább meg-megfarolva a főtérré felé. Éreztem a melegüket, az égett olaj szagát a jégszilánkos levegőben. Terepszín palánkos autók voltak, ilyeneken szállították a hegyekből a sót a finomítóba, az üres ládákat, ősszel a cukorrépat és répat ásni, közmunkára a gyári munkásokat. Most havat szállítottak a sóhegyek, a repaföldek felől, leponyvázva. A főtéren, a park oldalába és a szökőkút köré ürítették a fehér havat a feketére, és a bányászok elgereblyézték rajta. Néhány fekete télkabátos, ujjatlan bundabekecses, pufajkás férfi is egyengette a havat, s azon a saját cipője nyomát, makulátlan volt már a városközpont fele. A háztetőkről munkások takarították le a szénporos istenáldását. Igazi, hamisítatlan tél lett

a vidéki városkában imitt-amott, nézőjét megtisztelő látvány. Ugyanakkor andalító, persze.

- Holnap jön a Cár – mondta az öreg recepciós, értelmét adva a látványnak.
- Két csomagja van, uram. Vigyáztam rájuk, nem piszkált hozzájuk senki.

- A nagysága is jön? – kérdeztem.

- Arról sose tudni.

Lehet, hogy nincs másfél napom se.

Fogtam a két apró csomagot, de nem figyeltem rájuk. Szobámból felhívtam egy furcsa, messzi számot, a férfihangon bejelentkező központosnak azonban nem tudtam nevet mondani, csak annyit: a főnök, majd a sajátomat, ezt a Konstantin Barapoulost. Hogy az én vagyok. Ide-oda kapcsolgattak abban a központban, jutott időm feldühödni, emlékeztetni legalább magamat az idegenben szerzett önérzetemre. Dühösen, önérzetesen mondtam tehát végül valakinek, hogy lefoglalták, visszatartották a mintakollekcióm, így pedig nem tudom bemutatni a felső személynek, főként ha nem tartózkodik a fővárosban. Ha én utazom a csomagomhoz, őt nem találom, ha őt megtalálom – itt –, nem lesz csomagom. Ezért pedig maguk a felelősek. Mit mutassak neki, a csóré...?

- Azt nem ajánlom – mondta valaki, egy komoly férfi hangján. – De megoldjuk.

Gubbasztottam aztán, szemközt szülővárosom kifehéredő látképével túl az ablakon, s úgy kiment belőlem az önérzet, mint a hascsikarás. Hozzájuk fordultam, segítséget kértem, és ezzel kiszolgáltattam, sőt alávetettem magamat. Mintha utasítást várnék, éppen tőlük, akik velem zsarolták a rokonaimat, őket meg velem. Én pedig elfogadtam. Nem mentség, hogy ijedtemben, kötelességtudatból, muszájból vagy elkeseredésben, s ha mentség volna mégis, senki nem tud róla, egyedül én.

Benne voltam, benne mindenben, megint és egyedül. A hét évvel ezelőtti állapotomban voltam, visszafiatalodva a rémületbe, a hisztéria senkiföldjén. Éljen szeretett hazánk, Hisztéria! Hebefrénia jó szomszédja, Depresszió Köztársaság nagy barátja! Éljen Skizofrénia, és annak hős vezére, Izé!

Odakint éppen az ő nevét írta embernagy, piros betűkkel az import óra három pályamunkás.

Én ittam egyet. Nem rá: ellene. Az előtéri hűtőszekrényben volt egy palack konyak, de tarthatták volna bent is, a hideg szobában, hogy aztán egy kamasznak ajándékozzák a kiürült arany címkés üveget, s az gyertyát állítson a nyakába. Ez hiányzott még nekem a teljességhez: a büntudat, mielőtt azt is elfelejttem. Éppúgy kényszerűségből szegtem meg a fogadalmamat, mint ahogyan megtettem, amikor becsuktam az ország, a hűtő ajtaját. Nem azért tartóztattam meg magamat hét éven át, mert bőségesen megittam azelőtt a magamét, és a vége felé azt se tudtam, az alkoholtól kusza-e minden, vagy amúgy önmagá-

tól, mert olyan a természete, mitől émelygek egyfolytában. A rosszullet csak addig érdekelt, amíg ittam rá egyet másnap. Nem, nem, úgy szakítottam a szesszel, mint a szülőhazámmal. Blaszfém a hasonlat, ha nem másért, mert engem tol előtérbe. A háttér pedig – igen, háttér – egy egész ország vagy földgolyó. Na, az előtt virítok én. De ki mással foglalkozhatnék, ha nem magammal? Egyáltalán, képes lennék-e valaki-valami mással? Mit érdemes látnom, megismernem? A világmindenség sem létezik majd, ha én nem vagyok.

Puff neki! Ennyi erőlködés egy közhelyért! Micsoda kapálózás, helyben biciklizés, hogy feljussak a banalitás felszínére, akár egy úszómedencében, hogy aztán, levegőhöz jutva, önfelédten pancsikolhassak benne.

Józanul ámulogtam tehát a párizsi bisztrókban és a hivatali ünnepeken, még utáltam is kaptos kartársaimat. Aztán készségesen hazaszállítottam őket és együttérzően fogtam fejüket a vécészsze fölött vagy már az utcasarkon. Az emigránsok többsége keményen ivott, habár titokban, otthon, vagy egymással csupán. Kerültem őket: nem emlékeztettek, hanem lehangoltak. Ha emlékeztettek valamire, mégis: arra, hogy milyen lehetnék, a jövőbeli alakomra. Lehetőségre, nem esélyre. Semmire. Magányos estéimen azzal kellett biztatnom magamat tehát: különb vagyok, okosabb lettem náluk. Illatszerügynök. És volt egy Lucille-om, vagy majdnem. Eljutottam oda, amit ők elhagytak, de annyira, hogy már nem is keresik. Ültünk a nagy seholban. Ki annak egyik, ki a másik felén.

Ültem a szállodaszobában, nagykabatosan, néztem, amint odakint, odalent azt írják a hóra embernyi, piros szabványbetűkkel: Köszöntjük városunkban a Haza B... Holnapig befejezik, a végére érnek, ha addig le nem isszák magukat ők is.

Tévedtem az előbb. Ijedtemben hagytam abba az ivást, még a kihallgatások alatt. Félttem, hogy kába lesz a fejem, nem tudok túljárni az eszükön. Öncsalás volt mindkettő, még a tévedés is. Már-már hiba. Nem lehetett túljárni az eszükön, mert nem aszerint dolgoztak. Rajtam. Nem a józan eszem miatt nem vallottam nekik, hanem mert nem volt amit vallanom, kivéve a feltételezéseiket. Nem is akartak mást valójában, csak hogy igazoljam, hihetővé, valóságossá tegyem a koholmányaikat – melyekről ők tudták legjobban, hogy pusztá elmeszülemények –, és ezzel az értelmes és szervezeti létüket, ezt a tökélyre vitt önellentmondást.

A konyakos palackot bedugtam hátam mögé, a párna alá.

Lucille, Lucille!

Lucille, hagyjuk ezt. Hagyjuk, különben elkapnak végül.

Hallottam az üveg lágy súrlódását a párnahuzaton, valahányszor előhúztam alóla. Egyéb tárgyak is voltak a szobában, sorra szemrevételeztem. Valami okból csupán az apró tárgyak érdekelték, de nem kívántam megérinteni őket. Az olvasólámpa tejüveg burája túlságosan sima volt. Lehetett. Az íves falikar túl-

ságosan érdes. Egy pohár nagyon átlátszó, a fűtőtest gombja nagyon barna. A tükör előtti kis asztalon – minek ide tükör? – az egyik csomag fehér. Arasznyi hosszú, sántaarasz széles. A másik terjedelmesebb, kockatest a matt asztal-lapon. Kék.

A fehér csomagot bontottam ki először. Vigyázva kellett volna, de nem vigyáztam. Lehámoztam a papírt, apró kartondoboz volt alatta, drapp.

Miért nem jelented nekik? – nyomozzák ki a feladót.

A portát hívtam. Itt nem bip-bipelt, szokásos hangján csengetett a készülék. Az öreg recepciós vette fel. Bemondta a szálloda nevét, mintha nem éppen abból, hanem valahonnan messziről, idegenből hívnám.

A kisebb csomagot magamkorú férfi hagyta a portán, sovány és borostás. Ma még csak szerda, szombaton biztosan megborotválkozik. Nagy kucsmát viselt. Maguknál télen majd' mindenki nagy kucsmát visel, mondtam. Esetleg, újabban bányászsisakot. Az öregember nem tudott többet a küldöncről. A küldönc sem tudott többet rólam. Szobaszámomat írta csupán a dobozra – ő vagy másvalaki –, a nevemet nem. Azt mondta a portán: a francia vendégnek. Az vagyok, mondtam, francia vendég.

Egy pontlyukasztó volt a dobozban. Selyempapírba göngyölt kis fémrúd. Fényes. Reszelővel csiszolhatták, látszott a fogazat körbeindázó nyoma, mint valami külső huzagolás, ráspollyal hegyezték tompára az egyik végét is. Puha-fém volt, talán betonvas sufnyiban megmunkált darabja, még keményfába sem üthetett volna jelet, nem hogy acélba.

Üzenet volt, nem szerszám, talán jelkép, de nem tárgy. Küldője fontosabb volt nála. Nem is a küldője, hanem a rejtezkedése.

Néztem a láthatólag szabvány méretű dobozon a helyi szerszámgyár barna emblémáját, egy szirti sast, csőrében kurta fémrúddal, alatta a feliratot: Kiváló termék. I. oszt.

Ezt gyártották, és a gyár egyik mérnöke hozta nekem. Elhallgatta a nevét, és én sem ejtettem ki, magamban sem, jól ismertem pedig Nem is őt, hanem a kamasz alakját.

Gimnáziumi műhelygyakorlaton, az alagsorban ez a sovány fiú reszelte az enyémmel szomszédos satupadnál a pontlyukasztót. Vizsgadarab volt, betonvasból, csak ki kellett hegyezni és fényesíteni, másik végén pedig egy kissé lekerekíteni a peremét. Három zöldségesládára valót reszeltünk, aztán, miután megkaptuk rá az osztályzatot, szanaszét hajigáltuk az iskolakertben. Valami területfoglaló játékra is használtuk az elrozsdált pontlyukasztókat: egyikünk hegyével a földbe hajította, a másiknak pedig a maga pontlyukasztójával ki kellett azt ütni onnét, majd vonalakat karcolva kijelölni a meghódított földdarabot. Romázásnak hívták azt a játékot, jutott eszembe végre.

Gunyoros, sőt cinikus emberré válhatott az a kamasz, ha ilyesmit gyártat, és legalább mérnöknek kellett lennie, hogy rajzasztalon megtervezze a munka-

darabot és elrendelje a gyártását. Egy kiábrándult, megkeseredett értelmiségi, bundasapkában, átázott, átfagyott félcsizmában. Lázadó ember mégis, aki legalább úgy szabotálja az ország iparát, hogy röhög rajta, és használhatatlan terméket készít, nagyüzemi méretekben.

Láttam magam előtt a barátomat, nem is a való, nem is a régi alakjában, hanem az emlékeknél megfoghatatlanabb, mégis valóságosabb szándékait és állapotát. Ismertem mindeniket. Testmeleg volt a pontlyukasztó, de az én testemtől. Sokáig forgattam a kezemben, aztán számba vettem, megnyaltam a hegyét. Akár tintaceruzát a hajdani szatócsok. A fém íztől megint magamra gondoltam. Arra, hogy nem vagyok itt. Vagy nem most. Soha nem fogom látni a bátor mérnököt.

Lucille, Lucille!

Szerda volt, délután öt óra, a hegyekből leereszkedett a városra a korai sötétség, fehéren hagyta még az idehordott új havat, és hamar elrejtette a feketét. Felkapcsoltam a villanyt, akkor az utcason az én ablakom világított harmadiknak. A fénytől különös módon kisebbek lettek szobámban a tárgyak.

Magam elé húztam előjegyzési naptáramat, és azt írtam bele a mai naphoz a tükör előtt:

1. Séta a városban. Fejlődik, de szép.
2. Látogatás néninél. Pompás ebéd, elégedettség. Kedves állatok.
3. Csomag a portán. Értelmetlen, buta vasdarab.

Az asztal sarkához igazítottam, jól látható helyre, a nagyobb ajándékcsomag mellé tettem a műbőr fedelű, rézveretes sarkú füzetet, és széthajtottam a lapokat, hogy bárki megtalálja, olvashassa, aztán elindultam a boltba vagy a bárba cigarettáért. Hét év után nagyon megkívántam a cigarettát. Az ajtóból visszaléptem, rézsutosan a naplólap reggel nyolcat és délután öt órát jelölő vonalára fektettem a golyóstollamat, vigyázva, nehogy túl szabályos, azaz meszterkelt legyen, de lássam, ha elmozdították. Észre sem veszitek, és kiképeztek, suttogtam magamban. Az anyátokat! Úgy kiműveltek, én győzők végül.

A boltba mentem inkább, az út túloldalára, mert világosságot láttam a kirakat mögül. A bárban tovább ittam volna, ha már bent vagyok, és úgyis belefogtam.

A bolt olyan volt, akár egy külterki nagyterem bankett után, amikor a pincérek már leoltották a villanyt, aktatáskájukba gyűjtötték az értékesebb maradványokat, és cafatokban fityegnek a selyempapír girlandok. A terem közepén, gyalulatlan léckorlással elkerített, szobányi gödör látszott a mennyezeti neonlámpa fényénél, oldalában sívó fekete föld, peremén töredezett padlócsempe. Langy bűz áradt a gödörből, a kókadtan belógó gyökerek közül, és kimarjult csillék, szálkásan tört támfák, tépett kábelek heverték az alján. Belepte őket az üzlethelyiségből aláhullt, átázott zsírpapír, műanyag-törmelék, szemét. Egy ember jelent meg a sötét mélyben, koszos fehér vászonruhát viselt, akár a hen-

tesek, sisak volt a fején: a hulladékban bóklászott, és felmosolygott rám. Intettem neki, erre magasba lendítette műanyag bevásárló szatyrát, zsákmányát mutatta, és lehet, hogy büszke volt rá. Ő volt a boltvezető.

A boltban két öregasszony járkált a gondolák között, körbe-körbe, század-szorra, fogdosták a halkonzerveket, a pénztár palánkja mögött régi iskolatársam ült, egy pufók, vérekes arcú, csigás hajú nő, zsírfényes bundamellényben. Nem ismert fel, legalábbis úgy tett. Én is úgy. Benyúlt a széke alá, mintha a hosszas gubbasztásban megizzadt, hurkás ölet akarná megvakarni, két doboz külföldi cigarettát vett elő.

- Köszönöm - mondtam.

- Agyó - felelte. - Nem láttuk egymást.

A dobozokat felöltöm zsebébe tettem, a csirkecomb mellé.

Nem akartam látni senkit: nem volt szabad. Megtiltottam, megfogadtam. Minek, bajnak?

Hűdött és tompa voltam, akár itteni utolsó évemben végig, talán kiszáradt bennem a szesz, és még fel kellett nyitnom a második dobozt. Tudtam, ki küldte, és ezért volt nehéz. Nem elképzelnem, hanem elfelejtennem kellett a feladót.

- Kereste a patikus - mondta az öreg portás. A szálloda fémvázás bejáratánál várt rám, és biztosan fázott a fehér ingre vett meggypiros mellényében, satnya nadrágszárán is remegett a lampasz.

- Köszönöm.

- Még egyszer nem jön.

- Köszönöm.

- De várja.

- Köszönöm.

Jólesett az anyanyelvemen beszélni.

A felvonó nem működött, tíz emeletet mentem felfelé, és a harmadikig azt skandáltam magamban: hiába, hiába. Én mégis lejárrok. Ahányszor akarok, akármit csináltok. Infarktust nem kapok. Di-rekt a-la-cso-nyan tar-tom a vérnyo-má-so-mat - az ötödiken aztán már semmit se mondtam, azon felül meg nem is gondoltam. Arra azért mégis, hogy edzenem kellene a megviselt állóképességemet, hogy kibírjam. Mit?

Annyira egyedül voltam, hogy történnie kellett valaminek.

Az öt alsó emelet üres volt - üres, nem néptelen -, a hatodikon katonák laktak. Nem laktak: ott szálltak meg, a hatodikon a katonák. Terepmintás ruhájuk illett a sárga-barna padlószőnyegekhez, melyre a géppisztolyokat rakták. A szőnyegre állították a fegyver agyát, csövét a műbőr foteloknak és a falnak támasztották. Hárman a lépcsőfordulónál ültek - ültek is, heverték is - a dohányszóban, az alacsony asztal körül, azon pedig a sapkájuk. Másik három a falat támasztotta a folyosón, civil módra. Meglepően kicsi, kopasz katonák vol-

tak. Egyszerre ketten intettek felém, egyforma csuklómozdulattal, hogy haladjak tovább. Szusszanás nélkül másztam eggyel fennebb. A tizediken nem égett a folyosói villany, egy távoli ablakon át derengett idáig a város maradéka.

Naptáramban a golyóstoll úgy állt, ahogy hagytam, már-már ugyanazt az időt mutatta, reggel nyolc és délután öt között. Beírtam:

4. Lyuk a boltban. Senki ismerős.

Ezután a golyóstoll két füzetlap között hevert, és semmit nem mutatott reggelig. Magamra voltam, éppen csak rohamosztagosokkal a talpam alatt.

A második doboz, Em ajándéka üres volt. Csomagolásán csokorra kötött ezüst szalag jelezte, hogy ajándék, és leírt idegen nevemben az *s* betű öble, hogy Em az ajándékadó. A kék szín az együtt töltött időre és talán a folyóra emlékeztetett.

Emnek szólítottam, úgy is emlegettem.

Nem illett hozzá, hozzám jobban.

Most úgy betöltött, hogy nem is láttam magam előtt, ahogyan túlságosan közelről semmi sem látható igazán, csak a tapintása, az illata érezhető. Birsalma illatát éreztem. Aztán a jól szeretkező fekete nők nyers palaszagát, amit mintha hegyi patak partjából, keserűlapuk alól mosott volna ki a zápor.

Lehet, hogy az üres doboz azt üzent: fel kell töltenem, és azt rakok belé, amit akarok. Kínra szánt volna, ha erre készlet: kiderül, mi, mennyi maradt, amivel az űrt kitölthetem. Meg kellett volna keresnem minden régi holmit, vagy újakat kitalálnom a helyükre. De megkönyörült rajtam. Segített, hogy benépesítsem a dobozát, és ezzel megkímélt, de elvette szabadságom felét, nem képzeleghettem kedvem szerint. Em ezzel a titkos küldeménnyel sem volt sejtelmes, romantikus: eligazított. A doboz belső oldalaira – falaira – Em egy szobát rajzolt. Félig nyitott ajtót és kitárt ablakot. A kilincs a padló felé hajlott: mintha kintről lenyomná valaki, aki bekéredzkedik. Ő nem hívott, csak várt. Szemben az ablaknyílást fehérén hagyta: bármi lehetett odakint, rám bízta, hogy kitaláljam, és előre tudta, hogy ezzel zavarba hoz. Lehet, azt remélte, tőle kérdezem meg, mi van – mi legyen – odakint. Függyönt nem rajzolt az ablakra, amilyen szigorú volt.

A festett ágy be volt vetve, le volt takarva, de túlságosan, sugallatosan nagy volt a szobához képest, és fejrészével a falnak állt, a közép felé nyúlt, minden oldaláról szabadon meg lehetett közelíteni. Az ágy mellé egy lavórt rajzolt Em. Grotosz és humoros volt az a lavór azon a helyen, biztosan kuncogott a rajzolása közben. Mégis helyén volt az a mosdótál. Em nagyon adott a testi tisztaságra, és azt is jelezte vele: ez az egyetlen helyiség, amelyben ellakhatunk. Lakhattunk volna. Fürdőszoba, só, konyha nélkül. Nyilván, ilyen lakásra gondolt, mert egy alacsony szekrényre konyhai edényeket, tányérokat dobo-

zokat festett. A dobozokban tartotta volna a lisztet, cukrot, egyebet. Még a száraztésztát is, nehogy megrádják az egerek.

A szoba közepén, az asztalon egy palack és egyetlen pohár, átellenben egy szál virág látszott. Az italt nekem szánta, a vacsorához, miután a laborból hazatérek, a virágot vagy én hoztam volna neki, vagy elvárta, hozzak. Nem tudtam eldönteni, milyen virág az. Em a fréziát szerette. Most nekem kellett felismernem-elképzelnem a virágot, vagyis emlékezmem, melyik a kedvence. Arra is emlékeztetett, hogy soha nem kapott tőlem virágot. Keserédes szemrehányást is odafestett tehát, némi kis durcás duzzogást. De ott volt a megbocsátás is, hiszen mégiscsak volt ott, tányérja mellett egy szál virág. Frézia. Biztos, hogy lila frézia.

A padlón – a padlón, nem a falon – egy feszület hevert. Képtelen voltam megfejteni, többet gondolni róla, mint hogy elrontja, komorrá változtatja az idillt. Em nem volt vallásos, mert erősebben hitt önmagában, mint bármi másban. Nem szorult segítségre, el sem fogadta volna. Holmi szokványos esküvőre sem célozhatott a feszülettel, részben mert szó sem esett köztünk házasságról, részben mert aránytalanul nagy és elkínzott volt Krisztus a keresztyén. Pusztán a fájdalmat, a szenvedést jelentette volna? A megváltást semmiképpen, ahhoz nem sugárzott eléggé, pedig az néhány egyszerű, sárga vonallal elérhető. Jézus olyan volt inkább, mintha felravatalozták volna szobánk közepén. Valami halál, talán végleges.

A falon két kép függött, az egyiket, az absztraktot ismertem: ő festette az eredetijét, akárcsak ezt az apró, csupán jelzésszerű, vázlatos másolatot. Ezt is pontosan megfesthette volna, ha úgy dönt. Mindig jól, vagyis tudatosan határozott. Eszerint pedig másolat és vázlat volt a... – mi is volt utáncat és hevenyészett vázlat?

Képtelen voltam megnevezni. Pedig ő az új, az idegen, a görögös nevemet is tudta, még abból az időből, amikor megterveztem, de úgy, hogy idegenben is idegennek hasson. A folyó partján mondtam el neki, hogy minek hívnak majd ezután, egyszer, amikor...

Nem, monda akkor. Én nem. Én maradok.

Kétszer monda: én. Később többször is.

Volt még a dobozban valami, és nem illett a tiszta szobába. Az egyik sarokban, a szekrény és az ágy között: szemét. Élethű, már-már tapintható szemét, hulladék. Valódi. Valóságos. Egy beragasztott, undok kupac.

Ilyen itt? Megbánta? Elismerte, hogy egyszer, egyetlen egyszer legalább rosszul döntött?

Azt reméli, hogy én takarítom el? Kitakarítok legalább. A házában, ha más hol nem is. Ennyire bízna bennem, mégis? Ismer, de minek, milyennek képzel? Mit jelent az a valóságos szemét: beletörődést, vagy reményt? Elviseli a lakásában, vagy szabadulna tőle?

Elküldte, ajándékba, és viszonzásra vár.

A másik festményen egy férfit mutatott. Nem engem. Egy másik, pontosan, részletesen megfestett embert küldött nekem, akinek a képét kiakasztotta otthonunkba. Ez is a beletörődés jele volna? Hogy kell valaki, bárki? Mintha azt jelentette volna ki egyúttal, hogy nem vagyok egyedüli példány, még szerelmesként sem, amikor az ember páratlannak hiszi magát a párja mellett. Elfogadtam az üzenetét, a köznapi igazságát. Kell valaki, bárki legyen az. Egyedül, magányosan csak ilyen otthonokat rajzol az ember, bolti kartonlapokra.

Ekkor gondoltam először arra, hogy itt maradok. Megrémített a gondolat. Tudtam, hogy lehetetlen visszatérnem, talán azért is mertem elgondolni.

